

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO
DRAUDIMO ĮSTATYMO 6 STRAIPSNIO 5 DALIES (2011 M. GRUODŽIO
15 D. REDAKCIJA), LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2001 M.
SAUSIO 25 D. NUTARIMU NR. 86 PATVIRTINTŲ LIGOS IR MOTINYSTĖS
SOCIALINIO DRAUDIMO PAŠALPŲ NUOSTATŲ 7 PUNKTO (2012 M.
RUGPJŪČIO 21 D. REDAKCIJA), 10 PUNKTO (2011 M. GRUODŽIO 28 D.
REDAKCIJA) ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI**

2018 m. sausio 24 d. Nr. KT1-N1/2018

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, Dainiaus Žalimo, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo posėdyje 2018 m. sausio 11 d. rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 4/2017 pagal pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą Nr. 1B-4/2017 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštaravo Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnio 5 dalis (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija), Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 7 punktas (2012 m. rugpjūčio 21 d. redakcija), 10 punkto (2011 m. gruodžio 28 d. redakcija) pirmoji pastraipa tiek, kiek pagal šias nuostatas maksimalus kompensuojamasis uždarbis motinystės

(tėvystės) pašalpai apskaičiuoti negali viršyti teisės į ją atsiradimo mėnesį galiojusių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Pareiškėjo argumentai

1. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo skundą dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo (toliau – VSDF) valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Vilniaus skyriaus ir šios valdybos sprendimų, susijusių su motinystės (tėvystės) pašalpos paskyrimu. 2016 metais pareiškėjui maksimali motinystės (tėvystės) pašalpa iki vaikui sukaks dveji metai paskirta taikant pagal einamųjų 2016 metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumą apskaičiuotą maksimalų vienos dienos kompensuojamojo uždarbio dydį, o ne už jį didesnę pareiškėjo vienos dienos kompensuojamojo uždarbio dydį, pagal kurį pareiškėjui būtų buvusi paskirta didesnė motinystės (tėvystės) pašalpa. Pareiškėjui paskirta motinystės (tėvystės) pašalpa kompensavo mažiau nei pusę jo prarasto darbo užmokesčio, nuo kurio buvo mokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos ligos ir motinystės socialiniam draudimui (motinystės (tėvystės) pašalpa iki vaikui sukaks dveji metai jam buvo apskaičiuota taikant maksimalų 67,81 euro dienos kompensuojamąjį uždarbį, nors jo dienos kompensuojamasis uždarbis yra 177,09 euro).

Vilniaus apygardos administracinis teismas, konstatavęs, kad yra pakankamas pagrindas abejoti jo nagrinėjamoje administracinėje byloje aktualių Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo (toliau – ir Įstatymas) 6 straipsnio 5 dalies (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija) ir Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų (toliau – ir Nuostatai) 7 punkto (2012 m. rugpjūčio 21 d. redakcija), 10 punkto (2011 m. gruodžio 28 d. redakcija) pirmosios pastraipos, pagal kuriuos maksimalus kompensuojamasis uždarbis motinystės (tėvystės) pašalpai apskaičiuoti negali viršyti teisės į šią pašalpą atsiradimo (vaiko priežiūros atostogų pradžios) mėnesį galiojusių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos, atitiktimi Konstitucijai, nutartimi administracinės bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti jų atitiktį Konstitucijai.

2. Pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymas grindžiamas šiais argumentais.

2.1. Motinystės (tėvystės) pašalpos skiriamos apdraustajam asmeniui vaiko priežiūros atostogų metu, kol vaikui sueis vieni arba dveji metai. Kompensuojamasis uždarbis, pagal kurį

nustatomas motinystės (tėvystės) pašalpos dydis, apskaičiuojamas pagal apdraustojo asmens draudžiamąsias pajamas, tačiau pagal Įstatymo 6 straipsnio 5 dalį maksimalus kompensuojamasis uždarbis pašalpoms apskaičiuoti negali viršyti teisės į atitinkamą pašalpą atsiradimo mėnesį galiojusių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos. Taigi šioje dalyje įtvirtintas vaiko priežiūros atostogų metu mokamos motinystės (tėvystės) pašalpos dydžio ribojimas. Iš esmės tapatus teisinis reguliavimas nustatytas ir Nuostatų 7, 10 punktuose.

2.2. Konstitucija suteikia teisę įstatymų leidėjui nustatyti konkrečias paramos vaikus auginančioms šeimoms formas, *inter alia* atostogas vaiko priežiūrai, jų teikimo pagrindus, sąlygas, terminus ir dydžius. Tai nustatant negali būti paneigtos Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalyse, 39 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos garantijos, turi būti laikomasi konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo, protingumo, proporcingumo, įgytų teisių ir teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo principų, konstitucinių vertybių pusiausvyros ir socialinės darnos imperatyvų.

Ginčijamu teisiniu reguliavimu įtvirtintas vaiko priežiūros atostogų metu mokamos motinystės (tėvystės) pašalpos dydžio ribojimas yra neproporcingas, nes valstybinio socialinio draudimo įmokas asmenys moka nuo visos pajamų sumos. Be to, didesnes pajamas gavusiems asmenims, kurie sumokėjo didesnes valstybinio socialinio draudimo įmokas, skiriama pašalpa ribojama tam tikru maksimaliu pašalpos dydžiu, o asmenims, kurie gavo mažesnes pajamas ir sumokėjo mažesnes valstybinio socialinio draudimo įmokas ir kurių kompensuojamasis darbo užmokestis neviršijo maksimalios ribos, joks ribojimas netaikomas. Tokiu teisiniu reguliavimu pažeidžiami Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalys, 39 straipsnio 1 dalis, konstitucinis teisinės valstybės principas.

II

Suinteresuoto asmens atstovo argumentai

3. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Seimo atstovo Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto pirmininko Algirdo Syso rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad Įstatymo 6 straipsnio 5 dalyje (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija) įtvirtintas ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštaravo Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui. Suinteresuoto asmens Seimo atstovo pozicija grindžiama šiais argumentais.

3.1. Administracinėje byloje yra ginčijamas motinystės (tėvystės) pašalpos, t. y. socialinio draudimo išmokos, dydis (jos ribojimas), todėl turėtų būti analizuojamas ir vertinamas socialinio draudimo išmokos ir socialinio draudimo įmokos, kurią apdraustasis sumokėjo motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) pašalpai gauti, o ne pajamų, nuo kurių jis mokėjo įmokas, dydis. Pagal VSDF atitinkamų metų biudžeto rodiklių įstatymus buvo nustatytos tokios ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos: 2015 metais – 3,4 procento, 2016 metais – 3,4 procento, 2017 metais

ligos socialiniam draudimui – 1,2 procento, motinystės socialiniam draudimui – 2,2 procento. Vyriausybės patvirtintos einamųjų metų draudžiamosios pajamos buvo tokios: 2015 m. sausio 1 d. – birželio 31 d. – 431 euras, 2015 m. liepos 1 d. – gruodžio 31 d. – 434 eurai, 2016 metais – 445 eurai, 2017 metais – 476 eurai. Įvertinus Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų atitinkamu laikotarpiu dydį ir pritaikius pareiškėjo ginčijamą jų ribojimo dydį 3,2, maksimalus kompensuojamasis uždarbis motinystės (tėvystės) pašalpoms apskaičiuoti buvo toks: 2015 m. sausio 1 d. – birželio 31 d. – 1 379,2 euro, 2015 m. liepos 1 d. – gruodžio 31 d. – 1 388,8 euro, 2016 metais – 1 424 eurai, 2017 metais – 1 523,2 euro.

Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad teisei į motinystės (tėvystės) pašalpą įgyti nustatytas reikalavimas – iki pirmosios vaiko priežiūros atostogų dienos asmuo turi turėti ne trumpesnę kaip 12 mėnesių per paskutinius 24 mėnesius motinystės socialinio draudimo stažą, t. y. turi būti mokėjęs ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokas bent 12 mėnesių. Taigi apdraustasis, 12 mėnesių mokėjęs 2,2 procento dydžio įmoką, įgyja teisę į 100 procentų jo gautų pajamų dydžio išmoką, t. y. ne į sumą, kurią jis sumokėjo VSDF, o į sumą, nuo kurios mokėjo įmokas. Darytina išvada, kad toks asmens įmokų į VSDF ir jam mokėtinų išmokų sumų santykis ir tą santykį nustatantis teisinis reguliavimas nėra nederantis su Konstitucija.

3.2. Įstatymų leidėjas, nustatydamas maksimalų kompensuojamojo uždarbio valstybinio socialinio draudimo pašalpoms (įskaitant motinystės (tėvystės) pašalpą) apskaičiuoti dydį, siekė konstituciškai reikšmingų tikslų. Toks teisinis reguliavimas grindžiamas konstituciniu socialinio solidarumo principu. Remiantis šiuo principu siekiama suformuoti pakankamą VSDF biudžetą, kad valstybė turėtų materialinių galimybių garantuoti tam tikro dydžio socialinę apsaugą visiems socialinę riziką patiriantiems asmenims. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Įstatymu nustatytas ne tik maksimalus, bet ir minimalus išmokų dydis (pagal 20 straipsnio 2 dalį motinystės (tėvystės) pašalpa per mėnesį negali būti mažesnė nei vaiko priežiūros atostogų pradžios mėnesį galiojusių einamųjų metų draudžiamųjų pajamų trečdalis) ir šitaip sudarytos galimybės perskirstyti įmokas taip, kad VSDF lėšos galėtų būti skirtos mažesnes pajamas gavusių ir atitinkamai mažesnes įmokas mokėjusių asmenų socialiniams poreikiams tenkinti.

Lietuvos valstybinio socialinio draudimo sistema, kurios dalis pagal Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymą yra ligos ir motinystės socialinis draudimas, apima praktiškai visus šalies gyventojus; taip siekiama užtikrinti bent minimalią socialinę gerovę kuo didesniai asmenų ratui. Šios sistemos pajėgumas priklauso nuo šalies ekonominės būklės, gebėjimo surinkti mokesčius, mokančiųjų įmokas ir gaunančiųjų išmokas santykio, o veikimo strategiją formuoja socialinio solidarumo principas. Dirbantieji, mokėdami valstybinio socialinio draudimo įmokas į VSDF biudžetą, užtikrina pajamas tiems, kurie dėl įstatymuose numatytų socialinės rizikos veiksnių negali patys užsitikrinti pragyvenimui reikalingų lėšų. Valstybinio

socialinio draudimo sistema negali ir nesiekia kompensuoti visų dėl atitinkamų socialinės rizikos veiksnių (kaip antai motinystės (tėvystės)) prarastų pajamų ar užtikrinti didesnių pajamų nei prarastosios. Todėl Įstatymo 2 straipsnyje ir nustatyta, kad ligos ir motinystės socialinis draudimas įstatymų nustatytais atvejais kompensuoja šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims dalį dėl draudžiamąjį įvykio (taip pat ir motinystės (tėvystės)) prarastų darbo pajamų.

3.3. Taigi, suinteresuoto asmens atstovo manymu, įstatymų leidėjas turi teisę nustatyti skirtingas teises į socialinę paramą įgyvendinimo sąlygas, o ginčijamu teisiniu reguliavimu socialinis teisingumas pakankamai garantuotas taikant socialinei paramai skiriamų lėšų perskirstymo principą, taip pat užtikrinus valstybinio socialinio draudimo išmokoms mokėti būtinų lėšų surinkimą.

4. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Vyriausybės atstovų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Teisės skyriaus vedėjos Alesios Rynkevič, Socialinio draudimo ir pensijų departamento Socialinio draudimo skyriaus vedėjo Vaidoto Kalinausko rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad Nuostatų 7 punkte (2012 m. rugpjūčio 21 d. redakcija), 10 punkto (2011 m. gruodžio 28 d. redakcija) pirmojoje pastraipoje įtvirtintas ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštaravo Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui. Suinteresuoto asmens Vyriausybės atstovų pozicija grindžiama šiais argumentais.

4.1. Įstatymų leidėjas, siekdamas socialinės darnos, derindamas šeimų interesus ir valstybės išgales, nustatė minimalų ir maksimalų kompensuojamojo uždarbio dydžius valstybinio socialinio draudimo pašalpoms, įskaitant motinystės (tėvystės) pašalpą, apskaičiuoti. Atsižvelgiant į tai, kad valstybinis socialinis draudimas paremtas visuotinio ir solidarumo principais, t. y. veikia perskirstymas tarp daugiau ir mažiau uždirbančių asmenų, nustačius maksimalų kompensuojamojo uždarbio dydį yra garantuojamas minimalių valstybinio socialinio draudimo pašalpų padengimas. Atsisakius valstybinio socialinio draudimo išmokų viršutinės ribos nustatymo, reikėtų atsisakyti ir šių išmokų apatinės ribos nustatymo. Dėl to asmenims, gaunantiems mažas pajamas, nebūtų suteikta net minimalių socialinių garantijų. Taigi maksimalaus kompensuojamojo uždarbio valstybinio socialinio draudimo pašalpoms apskaičiuoti nustatymas, taip padengiant dalį prarastų pajamų, o ne jas visas, neprieštarauja ligos ir motinystės socialinio draudimo paskirčiai kompensuoti šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims dalį dėl motinystės (tėvystės) prarastų darbo pajamų. Esant tokiai ligos ir motinystės socialinio draudimo paskirčiai galima teigti, kad motinystės (tėvystės) pašalpos dydis apribotas pagrįstai.

4.2. Planuojant ir naudojant valstybės lėšas yra atsižvelgiama į šalies ūkio ir finansų sistemos rodiklius, todėl įstatymų leidėjui įtvirtinus kriterijų, kuris atspindi šalies ūkio būklę ir apriboja gaunamų valstybinio socialinio draudimo išmokų dydžius, subalansuojama valstybinio

socialinio draudimo sistema ir tai atitinka konstitucinį socialinės darnos imperatyvą, teisingumo, protingumo, proporcingumo principus.

Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatyme reglamentuojamas draudžiamųjų pajamų dydis, kuriuo remiantis apskaičiuojamas motinystės (tėvystės) pašalpos dydžiui aktualus maksimalus kompensuojamasis uždarbis, priklauso nuo atitinkamo laikotarpio VSDF biudžeto pajamų ir išlaidų. Siekiant išvengti situacijos, kai gali būti nesurenkama pakankamai VSDF biudžeto pajamų valstybės įsipareigojimams vykdyti, ši sritis gali būti reguliuojama taip, kad didesnę darbo užmokestį gaunantys asmenys daugiau prisidėtų prie VSDF biudžeto formavimo. Manytina, kad priešingu atveju valstybė negalėtų tinkamai vykdyti *inter alia* Konstitucijos 38, 39 straipsniuose jai pavestų pareigų.

4.3. Suinteresuoto asmens atstovai nurodo, kad Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog reguliuojant Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje garantuojamos valstybės paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, santykius, *inter alia* įstatymais nustatant finansinės paramos dydžius, būtina paaisyti visuomenės ir valstybės išgalių, o pagal Konstitucijos 38 straipsnio 2 dalį įgyvendinant pareigą kurti šeimai, motinystei, tėvystei ir vaikystei palankią aplinką gali būti plėtojamos įvairios paramos šioms konstitucinėms vertybėms formos.

Suinteresuoto asmens atstovai pažymi, kad VSDF biudžetas jau kelerius metus yra deficitinis dėl visuomenės senėjimo ir ekonomikos krizės. Pavyzdžiui, tvirtinant 2016 metų VSDF biudžetą prognozuota, kad jo 2016 metų deficitas sudarys daugiau nei 95 mln. eurų. Preliminariais duomenimis, 2016 metų pabaigoje VSDF biudžeto sukaupta skola sudarė apie 3,86 mlrd. eurų. Ligos ir motinystės socialinis draudimas vis dar yra deficitinis, t. y. 2016 metais apskaičiuotos išlaidos ligos ir motinystės socialiniam draudimui buvo 485,9 mln. eurų, o įplaukos – 361 mln. eurų. 2017 metų pirmąjį pusmetį apskaičiuotos išlaidos motinystės socialiniam draudimui buvo 146,8 mln. eurų, o įplaukos – 125,3 mln. eurų.

4.4. Nustatant ribinius valstybinio socialinio draudimo įmokų ir išmokų dydžius yra siekiama konstituciškai reikšmingų tikslų. Pirma, suformuoti pakankamą VSDF biudžetą, kad valstybė turėtų materialinių galimybių garantuoti socialinę apsaugą. Antra, siekiama, kad išmokas gaunantys asmenys nepagrįstai nedidintų savo draudžiamųjų pajamų ir jiems nebūtų mokamos labai didelės išmokos, nes dėl to galėtų būti neužtikrinamas išmokų mokėjimas asmenims, kurie gauna labai mažas pajamas. Nuostata, kuria numatytas maksimalus motinystės (tėvystės) pašalpų dydis, derinami įvairių socialinių grupių interesai ir siekiama socialinės darnos, todėl ji nelaikytina prieštaraujančia Konstitucijai.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:**I****Ginčijamas ir su juo susijęs teisinis reguliavimas**

5. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas prašo ištirti, ar Konstitucijai neprieštaravo Įstatymo 6 straipsnio 5 dalis (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija), Nuostatų 7 punktas (2012 m. rugpjūčio 21 d. redakcija), 10 punkto (2011 m. gruodžio 28 d. redakcija) pirmoji pastraipa tiek, kiek pagal šias nuostatas maksimalus kompensuojamasis uždarbis motinystės (tėvystės) pašalpai apskaičiuoti negalėjo viršyti teisės į ją atsiradimo (vaiko priežiūros atostogų pradžios) mėnesį galiojusių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos.

6. Seimas 2000 m. gruodžio 21 d. priėmė Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą, įsigaliojusį 2001 m. sausio 1 d. Įstatymas ne kartą buvo keičiamas ir papildomas.

6.1. Pagal Įstatymą ligos ir motinystės socialiniu draudimu apdraustiems asmenims dalis dėl jų pačių arba šeimos narių ligos, taip pat dėl motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) prarastų ar dėl dalyvavimo profesinės reabilitacijos programoje negautų darbo pajamų (2 straipsnis (2006 m. birželio 8 d. redakcija)) buvo kompensuojamos skiriant ir mokant ligos, profesinės reabilitacijos, motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) pašalpas (5 straipsnio (2006 m. birželio 8 d. redakcija) 1 dalis) iš VSDF biudžeto lėšų (22 straipsnis (su 2006 m. birželio 8 d. redakcijos pakeitimu)).

Taigi pagal Įstatymą motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) pašalpos buvo mokamos iš VSDF biudžeto lėšų, t. y. jų mokėjimas buvo grindžiamas valstybiniu socialiniu draudimu.

6.2. Įstatymo 5 straipsnio 3 dalyje (2014 m. balandžio 24 d. redakcija) *inter alia* buvo nustatyta, kad motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) pašalpos skiriamos turintiems teisę jas gauti apdraustiesiems asmenims šiais atvejais:

- 1) motinystės – moterims nėštumo ir gimdymo atostogų metu;
- 2) tėvystės – apdraustajam asmeniui tėvystės atostogų metu, kol vaikui sueis vienas mėnuo;
- 3) motinystės (tėvystės) – apdraustajam asmeniui vaiko priežiūros atostogų metu, kol vaikui sueis vieni arba dveji metai.

Taigi pagal Įstatymą motinystės (tėvystės) pašalpa, su kurios apskaičiavimu susijęs teisinis reguliavimas yra ginčijamas šioje konstitucinės justicijos byloje, buvo skiriama ir mokama vaiko priežiūros atostogų metu.

6.2.1. Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos darbo kodeksą, galiojusį nuo 2003 m. sausio 1 d. iki 2017 m. birželio 30 d., atostogos vaikui prižiūrėti buvo viena iš tikslinių atostogų rūšių (178 straipsnio 3 punktas (2012 m. birželio 5 d. redakcija)) (jos įtvirtintos ir naujajame Darbo kodekse, įsigaliojusiame 2017 m. liepos 1 d. (131 straipsnio 1 dalies 3 punktas)). Darbo kodekso 180 straipsnio (2012 m. birželio 5 d. redakcija) „Atostogos vaikui prižiūrėti“

1 dalyje *inter alia* buvo nustatyta, kad pagal šeimos pasirinkimą motinai (įmotei), tėvui (įtėviui), senelei, seneliui arba kitiems giminaičiams, faktiškai auginantiesiems vaiką, taip pat darbuotojui, paskirtam vaiko globėju, suteikiamos atostogos vaikui prižiūrėti, kol jam sueis treji metai.

6.2.2. Taip pat paminėtina, kad pagal Įstatymo 19 straipsnio 1 dalį (2013 m. gegužės 9 d. redakcija) teisę gauti motinystės (tėvystės) pašalpą vaiko priežiūros atostogų laikotarpiu turėjo ligos ir motinystės socialiniu draudimu apdraustas vienas iš tėvų (įtėvių) ar globėjas, kuris įstatymų nustatyta tvarka buvo išleistas vaiko priežiūros atostogų, jeigu jis iki pirmosios šių atostogų dienos turėjo ne trumpesnę kaip 12 mėnesių per paskutinius 24 mėnesius šio draudimo stažą (išskyrus šiame straipsnyje numatytus atvejus).

6.3. Įstatymo 21 straipsnio „Motinystės (tėvystės) pašalpos dydis“ 1 dalyje (2014 m. balandžio 24 d. redakcija) *inter alia* buvo nustatyta, kad motinystės (tėvystės) pašalpos dydis nuo nėštumo ir gimdymo atostogų pabaigos, kol vaikui sueis vieni metai, yra 100 procentų pašalpos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio, jeigu apdraustasis pasirenka gauti šią pašalpą, kol vaikui sueis vieni metai; jeigu apdraustasis pasirenka gauti motinystės (tėvystės) pašalpą, kol vaikui sueis dveji metai, šios pašalpos dydis nuo nėštumo ir gimdymo atostogų pabaigos, kol vaikui sueis vieni metai, yra 70 procentų, o kol vaikui sueis dveji metai, – 40 procentų pašalpos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio (išskyrus 21 straipsnio 4 dalyje (2013 m. gegužės 9 d. redakcija) nurodytus atvejus, kai apdraustasis motinystės (tėvystės) pašalpos gavimo laikotarpiu turi pajamų ar gauna tam tikras pašalpas).

Pažymėtina, kad pagal Įstatymo 21 straipsnio 2 dalį (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) motinystės (tėvystės) pašalpa per mėnesį negalėjo būti mažesnė nei vaiko priežiūros atostogų pradžios mėnesį galiojusių einamųjų metų draudžiamųjų pajamų trečdalis.

6.3.1. Pagal Įstatymo 3 straipsnio 3 dalį (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) kompensuojamasis uždarbis – apdraustojo asmens draudžiamųjų pajamų suma, pagal kurią apskaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpos, o pagal šio straipsnio 2 dalį (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija) apdraustojo asmens draudžiamosios pajamos – visos asmens pajamos, nuo kurių mokamos arba turėjo būti mokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos ligos ir motinystės socialiniam draudimui, šio įstatymo nustatytos pašalpos, įskaitant motinystės (tėvystės) pašalpą, taip pat pagal Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo ir Nedarbo socialinio draudimo įstatymus mokamos pašalpos (išmokos).

6.3.2. Įstatymo 3 straipsnio (2006 m. birželio 8 d. redakcija) 7 dalyje buvo nustatyta, kad einamųjų metų draudžiamosios pajamos apskaičiuojamos ir tvirtinamos Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatyme nustatyta tvarka.

Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo (2005 m. gegužės 19 d. redakcija) 16 straipsnio 1 dalį einamųjų metų draudžiamąsias pajamas,

apskaičiuotas pagal VSDF tarybos patvirtintą metodiką, atsižvelgiant į atitinkamų metų ar atitinkamo metų laikotarpio VSDF biudžeto pajamas ir išlaidas, ne rečiau kaip kartą per metus VSDF tarybos teikimu tvirtino Vyriausybė.

6.4. Įstatymo 6 straipsnyje „Kompensuojamasis uždarbis“ buvo nustatyta kompensuojamojo uždarbio, pagal kurį nustatomas *inter alia* motinystės (tėvystės) pašalpos dydis, apskaičiavimo tvarka.

6.4.1. Šio straipsnio 2 dalyje (2009 m. gruodžio 22 d. redakcija) *inter alia* buvo nustatyta, kad kompensuojamasis uždarbis, pagal kurį nustatomas motinystės (tėvystės) pašalpos dydis, yra apskaičiuojamas pagal apdraustojo asmens draudžiamąsias pajamas, turėtas per paeiliui einančius 12 kalendorinių mėnesių, buvusių iki praeito kalendorinio mėnesio prieš vaiko priežiūros atostogų pradžios mėnesį.

6.4.2. Įstatymo 6 straipsnio 5 dalyje (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija), kuri tiek, kiek taikoma motinystės (tėvystės) pašalpai apskaičiuoti, ginčijama šioje konstitucinės justicijos byloje, buvo nustatyta: „Maksimalus kompensuojamasis uždarbis pašalpoms apskaičiuoti negali viršyti teisės į atitinkamą pašalpą atsiradimo mėnesį galiojusių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos.“

6.5. Taigi Įstatymo 6 straipsnio 5 dalyje (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija) įtvirtintu ginčijamu teisiniu reguliavimu buvo ribojamas *inter alia* motinystės (tėvystės) pašalpos dydis: nors Įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje (2014 m. balandžio 24 d. redakcija) buvo nustatyta, kad motinystės (tėvystės) pašalpos, mokamos vaiko priežiūros atostogų laikotarpiu, dydis yra 100 procentų pašalpos gavėjo kompensuojamojo uždarbio (jeigu apdraustasis pasirenka gauti šią pašalpą, kol vaikui sueis vieni metai) arba 70 procentų, kol vaikui sueis vieni metai, ir 40 procentų, kol vaikui sueis dveji metai (jeigu apdraustasis pasirenka gauti šią pašalpą, kol vaikui sueis dveji metai), pagal Įstatymo 6 straipsnio 5 dalį (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija) maksimalus kompensuojamasis uždarbis šiai pašalpai apskaičiuoti negalėjo viršyti teisės į atitinkamą pašalpą atsiradimo mėnesį galiojusių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos.

7. Šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamas Įstatymo 6 straipsnio 5 dalyje (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas aiškintinas kitų, su juo susijusių, įstatymų nuostatų kontekste.

7.1. Pagal Įstatymo 23 straipsnį valstybinio socialinio draudimo įmokų tarifai ligos ir motinystės socialiniam draudimui tvirtinami VSDF biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymu. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2016 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnyje patvirtintas įmokų tarifas 2016 metais ligos ir motinystės socialiniam draudimui buvo 3,4 procento; šiame straipsnyje taip pat buvo įtvirtintas bendrasis

valstybinio pensijų, ligos ir motinystės, nedarbo socialinio draudimo įmokų 27,8 procento dydžio tarifas 2016 metais.

Taigi įstatymų leidėjas buvo nustatęs santykinai nedidelį valstybinio socialinio draudimo įmokų tarifą ligos ir motinystės socialiniam draudimui, palyginti su nustatytuoju bendruoju valstybinio pensijų, ligos ir motinystės, nedarbo socialinio draudimo įmokų tarifu.

7.2. Valstybinio socialinio draudimo įstatyme nustatytos valstybiniu socialiniu draudimu draudžiamų asmenų kategorijos (4 straipsnis (su 2015 m. lapkričio 5 d. redakcijos pakeitimais)), taip pat pajamos (pajamų rūšys), nuo kurių skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos (7 straipsnis (su 2015 m. gruodžio 8 d. redakcijos pakeitimais)).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiame įstatyme pajamų riba, nuo kurios nemokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos (viršutinė socialinio draudimo įmokų riba), nustatyta tik tam tikroms apdraustųjų asmenų kategorijoms, kaip antai: ūkininkų ir jų partnerių socialinio draudimo įmokų bazę (sumą, nuo kurios skaičiuojamos įmokos) sudarė ne didesnė negu Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 12 dydžių suma (7 straipsnio 2 dalies 2 punktas (2010 m. lapkričio 23 d. redakcija)); asmenų, kurie verčiasi individualia veikla, socialinio draudimo įmokų bazė, kurią privalėjo taikyti kiekvienas draudėjas, kalendoriniais metais negalėjo būti didesnė negu Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 48 dydžių suma, o šių įmokų bazė per mėnesį negalėjo būti didesnė negu 4 šių dydžių suma (7 straipsnio 4 dalis (2010 m. birželio 30 d. redakcija)).

Pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymą pajamų riba, nuo kurios nemokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos, nebuvo taikoma daugumai apdraustųjų asmenų, kaip antai asmenims, dirbantiems pagal darbo sutartis, valstybės politikams, teisėjams, valstybės pareigūnams, valstybės tarnautojams (išskyrus tam tikras išimtis) (7 straipsnio 1 dalis (2015 m. gruodžio 8 d. redakcija)).

Taigi pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymą didžiajai daliai apdraustųjų asmenų pajamų riba, nuo kurios nemokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos, *inter alia* ligos ir motinystės socialiniam draudimui, nebuvo taikoma.

7.3. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste aiškinant ginčijamą Įstatymo 6 straipsnio 5 dalyje (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą kartu su minėtomis Valstybinio socialinio draudimo įstatymo ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2016 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo nuostatomis pažymėtina, kad kompensuojamasis uždarbis motinystės (tėvystės) pašalpai apskaičiuoti buvo ribojamas (jis negalėjo viršyti teisės į šią pašalpą atsiradimo mėnesį galiojusių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos), nors didžiajai daliai apdraustųjų asmenų pajamų riba, nuo kurios nemokamos

valstybinio socialinio draudimo įmokos, *inter alia* ligos ir motinystės socialiniam draudimui, nebuvo taikoma (t. y. nebuvo taikoma viršutinė valstybinio socialinio draudimo įmokų riba).

8. Seimas 2016 m. birželio 28 d. priėmė Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 pakeitimo įstatymą, kuriuo pakeitė Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą ir jį išdėstė nauja redakcija (naujos redakcijos Įstatymas įsigaliojo 2017 m. sausio 1 d.).

8.1. Pagal Įstatymą (2016 m. birželio 28 d. redakcija) motinystės socialiniu draudimu apdraustiems asmenims kompensuojamos *inter alia* dėl vaiko priežiūros prarastos pajamos ar jų dalis (2 straipsnis) – vaiko priežiūros atostogų metu (5 straipsnio 3 dalies 3 punktas) skiriamos ir mokamos vaiko priežiūros išmokos (5 straipsnio 1 dalis) iš VSDF biudžeto lėšų (30 straipsnis).

8.2. Įstatymo (2016 m. birželio 28 d. redakcija) 6 straipsnio 5 dalyje *inter alia* nustatyta: „Maksimalus kompensuojamasis uždarbis ligos, profesinės reabilitacijos, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokoms apskaičiuoti negali viršyti dviejų šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių, galiojusių užpraeitą ketvirtį iki nedarbingumo atsiradimo mėnesio, profesinės reabilitacijos programos pradžios mėnesio ar teisės gauti tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką atsiradimo dienos, dydžio.“

Taigi Įstatymo (2016 m. birželio 28 d. redakcija) 6 straipsnio 5 dalyje įtvirtintu teisiniu reguliavimu vaiko priežiūros išmokos (ankstesnės redakcijos Įstatyme vadintos motinystės (tėvystės) pašalpa) dydis taip pat ribojamas: maksimalus kompensuojamasis uždarbis šiai išmokai apskaičiuoti negali viršyti dviejų šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių, galiojusių užpraeitą ketvirtį iki teisės gauti vaiko priežiūros išmoką atsiradimo dienos, dydžio.

8.3. Palyginus 2016 m. birželio 28 d. redakcijos Įstatymo 6 straipsnio 5 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytuoju Įstatymo 6 straipsnio 5 dalyje, išdėstytoje 2011 m. gruodžio 15 d. redakcija, pažymėtina, kad nors pasikeitė atostogų vaikui prižiūrėti metu mokamos išmokos pavadinimas (ji vadinama nebe motinystės (tėvystės) pašalpa, o vaiko priežiūros išmoka) ir jos maksimalaus dydžio nustatymo kriterijus (atostogų vaikui prižiūrėti metu mokamos išmokos apribojimas yra susietas ne su draudžiamosiomis pajamomis, o su šalies vidutiniu mėnesiniu darbo užmokesčiu), joje nustatyto teisinio reguliavimo esmė šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu nepakito: kompensuojamojo uždarbio, pagal kurį apskaičiuojama vaiko priežiūros išmoka (buvusi motinystės (tėvystės) pašalpa), dydis yra ribojamas.

9. Įstatyme nustatytų valstybinio socialinio draudimo pašalpų, *inter alia* motinystės (tėvystės) pašalpų, apskaičiavimo, skyrimo ir mokėjimo tvarka detaliau buvo reguliuojama Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86, priimtu vadovaujantis Įstatymu ir įsigaliojusiu 2001 m. vasario 1 d., patvirtintais Nuostatais.

9.1. Nuostatų 7 punkte (2012 m. rugpjūčio 21 d. redakcija), kuris tiek, kiek buvo taikomas motinystės (tėvystės) pašalpai apskaičiuoti, yra ginčijamas šioje konstitucinės justicijos byloje, buvo nustatyta: „Pašalpos gavėjo kompensuojamasis uždarbis pašalpoms skaičiuoti negali viršyti einamųjų metų draudžiamųjų pajamų, galiojusių laikinojo nedarbingumo atsiradimo, profesinės reabilitacijos programos pradžios, nėštumo ir gimdymo, tėvystės atostogų ar atostogų vaikui prižiūrėti <...> pradžios mėnesį, 3,2 dydžio sumos.“

Taigi Nuostatų 7 punkte (2012 m. rugpjūčio 21 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas buvo iš esmės tapatus nustatytajam ginčijamoje Įstatymo 6 straipsnio 5 dalyje (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija).

9.2. Nuostatų 10 punkto (2011 m. gruodžio 28 d. redakcija) pirmojoje pastraipoje *inter alia* buvo nustatyta, kad maksimalus dienos kompensuojamasis uždarbis motinystės (tėvystės) pašalpoms apskaičiuojamas einamųjų metų draudžiamųjų pajamų, galiojusių vaiko priežiūros atostogų pradžios mėnesį, 3,2 dydžio sumą dalijant iš tų metų vidutinio mėnesio darbo dienų skaičiaus (taikoma 5 darbo dienų savaitė).

Taigi Nuostatų 10 punkto (2011 m. gruodžio 28 d. redakcija) pirmojoje pastraipoje, remiantis Įstatyme nustatytu kompensuojamojo uždarbio dydžio ribojimu, buvo ribojamas dienos kompensuojamojo uždarbio, pagal kurį apskaičiuojama motinystės (tėvystės) pašalpa, dydis.

9.3. Vyriausybė 2017 m. balandžio 12 d. priėmė nutarimą Nr. 283 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“, kuriuo pakeitė Nuostatus ir juos išdėstė nauja redakcija.

9.3.1. Nuostatų (2017 m. balandžio 12 d. redakcija) 9 punkte *inter alia* nustatyta, kad maksimalus dienos kompensuojamasis uždarbis vaiko priežiūros išmokoms apskaičiuojamas šalies vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio, galiojusio užpraeitą ketvirtį iki teisės gauti vaiko priežiūros išmoką atsiradimo dienos, 2 dydžių sumą dalijant iš tų metų vidutinio mėnesio darbo dienų skaičiaus (taikoma 5 darbo dienų savaitė). Taigi Nuostatų (2017 m. balandžio 12 d. redakcija) 9 punkte, remiantis Įstatyme nustatytu kompensuojamojo uždarbio dydžio ribojimu, yra nustatytas maksimalaus dienos kompensuojamojo uždarbio dydžio ribojimas, kuris ankstesnės redakcijos Nuostatuose buvo nustatytas 10 punkte (2011 m. gruodžio 28 d. redakcija).

Palyginus 2017 m. balandžio 12 d. redakcijos Nuostatų 9 punkte nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytuoju Nuostatų 10 punkte, išdėstyta 2011 m. gruodžio 28 d. redakcija, pažymėtina, kad jame nustatyto teisinio reguliavimo esmė šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu nepakito: remiantis Įstatyme nustatytu kompensuojamojo uždarbio dydžio ribojimu, dienos kompensuojamojo uždarbio, pagal kurį apskaičiuojama vaiko priežiūros išmoka (buvusi motinystės (tėvystės) pašalpa), dydis yra ribojamas.

9.3.2. Pažymėtina, kad naujos redakcijos Nuostatuose nėra nustatyta iš esmės tapataus nustatytajam Įstatymo (2016 m. birželio 28 d. redakcija) 6 straipsnio 5 dalyje teisinio reguliavimo (kaip buvo padaryta Nuostatų 7 punkte (2012 m. rugpjūčio 21 d. redakcija)).

10. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtina, kad, kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose yra įtvirtintas toks finansavimo einamosiomis pajamomis (angl. *pay-as-you-go*) valstybinio socialinio draudimo modelis (su tam tikrais ypatumais valstybinių socialinio draudimo pensijų sistemoje), pagal kurį valstybinis socialinis draudimas yra grindžiamas privalomosiomis įmokomis ir garantuojamas lėšomis, surenkamomis iš einamuoju laikotarpiu dirbančių asmenų, dalį savo uždirbtų lėšų skiriančių tiems visuomenės nariams, kuriems įstatyme numatytos išmokos turi būti mokamos dėl to, kad jie yra sulaukę senatvės pensijos amžiaus, jiems yra pripažintas invalidumas arba yra kitų įstatyme numatytų priežasčių; toks valstybinio socialinio draudimo modelis yra grindžiamas visuotinum ir solidarumo principais; visuotinum principas reiškia, kad valstybinio socialinio draudimo įmokas privalo mokėti visi dirbantys asmenys (išskyrus tam tikras išimtis), iš savo veiklos gaunantys draudžiamųjų pajamų, o solidarumo principas – kad dirbantys (aktyviai ekonominę veiklą vykdančios) ir draudžiamųjų pajamų gaunantys asmenys prisideda prie socialinio draudimo lėšų kaupimo, šitaip sudarydami prielaidas mokėti išmokas tiems asmenims, kuriems turi būti mokamos įstatyme numatytos išmokos; lėšomis, kurios yra surenkamos iš einamuoju laikotarpiu dirbančių asmenų privalomųjų valstybinio socialinio draudimo įmokų, yra finansuojamos ne būsimosios išmokos šias įmokas mokantiems asmenims, bet išmokos tuometiniams jų gavėjams (2007 m. rugsėjo 26 d. nutarimas, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas).

II

Konstitucijos nuostatos ir oficialioji konstitucinė doktrina

11. Šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijama teisinio reguliavimo, kuriuo nustatytas maksimalus motinystės (tėvystės) pašalpos, mokamos vaiko priežiūros atostogų laikotarpiu, dydis, atitiktis Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

12. Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalyse nustatyta:

„Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas.

Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę.“

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalyse yra įtvirtinti bendro pobūdžio konstituciniai principai; šiomis nuostatomis išreiškiamas valstybės įsipareigojimas įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų užtikrinta, kad šeima, motinystė, tėvystė ir vaikystė, kaip konstitucinės vertybės, būtų visokeriopai puoselėjamos ir saugomos (*inter alia* 2012 m. vasario 27 d., 2015 m. rugsėjo 22 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas 2012 m. vasario 27 d. nutarime yra pažymėjęs, kad Konstitucijos 38 straipsnio 2 dalyje garantuojama valstybės apsauga ir globa įgyvendinama įvairiais būdais kuriant šeimai, motinystei, tėvystei ir vaikystei, kaip konstitucinėms vertybėms, palankią aplinką; konstitucinis valstybės įsipareigojimas saugoti ir globoti šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę, kaip bendrasis principas, tam tikrais aspektais yra išreikštas ir kitose Konstitucijos nuostatose, *inter alia* 39 straipsnio 1 dalyje, kurioje garantuojama valstybės globa ir parama šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, ir 2 dalyje, kurioje dirbančioms motinoms yra užtikrinamos mokamos atostogos iki gimdymo ir po jo, palankios darbo sąlygos ir kitos lengvatos; tačiau Konstitucijos 38 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas imperatyvas, kad valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę, negali būti aiškinamas kaip apimantis tik Konstitucijos 39 straipsnio 1, 2 dalių nuostatose įtvirtintas minėtų konstitucinių vertybių apsaugos garantijas – įgyvendinant konstitucinę valstybės priedermę kurti šeimai, motinystei, tėvystei ir vaikystei palankią aplinką gali būti plėtojamos įvairios jų apsaugos ir paramos joms formos; įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į įvairius socialinius, demografinius, ekonominius veiksnius, *inter alia* į valstybės materialines ir finansines galimybes, turi plačią diskreciją pasirinkti konkrečias apsaugos ir paramos priemones.

13. Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Valstybė globoja šeimas, auginančias ir auklėjančias vaikus namuose, įstatymo nustatyta tvarka teikia joms paramą.“

Atskleisdamas Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalies nuostatos turinį, Konstitucinis Teismas 2012 m. vasario 27 d. nutarime pažymėjo:

– Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta valstybės globos ir paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, garantija; įstatymų leidėjas gali pasirinkti įvairias jos įgyvendinimo formas, *inter alia*: numatyti finansinės paramos teikimą; užtikrinti galimybę dirbantiems tėvams pasinaudoti atostogomis, skirtomis vaikams auginti ir auklėti namuose; plėtoti lanksčias darbo formas, kuriomis sudaromos palankios sąlygos dirbantiems tėvams derinti vaikų auginimą ir auklėjimą namuose su darbine (profesine) veikla; suteikti galimybę auginti ir auklėti vaiką namuose ne tik motinai, bet ir tėvui, o jų nesant – ir kitiems dirbantiems šeimos nariams;

– ši garantija, kaip ir iš 38 straipsnio 2 dalies kylanti bendresnio pobūdžio valstybės priedermė saugoti ir globoti šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę, negali būti aiškinama atsietai nuo 38 straipsnio 6 dalyje įtvirtintos tėvų teisės ir pareigos auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti; visų pirma būtent tėvai yra atsakingi už savo vaikų auginimą ir auklėjimą, jų išlaikymą iki pilnametystės, o valstybės pareiga – pagal išgales teikti paramą šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose;

– Konstitucijoje nėra *expressis verbis* nustatyta kokių nors paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, teikimo pagrindų, sąlygų, terminų, dydžių; tai, laikydamasis Konstitucijos normų ir principų, turi nustatyti įstatymų leidėjas; įstatymais reguliuojant paramos

šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, santykius būtina paisyti visuomenės ir valstybės išgalių; šioje srityje įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją;

- įstatymų leidėjas turi diskreciją pasirinkti, iš kokių šaltinių bus finansuojama Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje garantuojama parama šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose: ji *inter alia* gali būti finansuojama valstybės biudžeto lėšomis, taip pat gali būti nustatytas ir toks teisinis reguliavimas, pagal kurį šios paramos teikimas būtų grindžiamas socialiniu draudimu, arba gali būti pasirenkamas dar kitoks šios paramos finansavimo modelis;

- pagal Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalį įstatymų leidėjas, įgyvendindamas diskreciją pasirinkti įvairias globos ir paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, formas, gali, atsižvelgdamas į ypatingą ankstyvojo amžiaus vaikų apsaugos ir priežiūros poreikį, nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų sudarytos sąlygos bent vienam iš dirbančių tėvų (jų nesant – ir kitam dirbančiam šeimos nariui) tam tikrą laiką pačiam auginti ir auklėti vaiką namuose neužsiimant darbine (profesine) veikla (arba ją derinant su vaiko auginimu ir auklėjimu) ir tuo laikotarpiu gaunant atitinkamą valstybės paramą; įstatymu gali būti numatytos ir kitokių rūšių atostogos dirbantiems tėvams, *inter alia* atostogos, suteikiamos tėvui nuo pat vaiko gimimo; Konstitucijoje nėra nustatyti atostogų, skirtų vaikams auginti ir auklėti namuose, teikimo pagrindai, sąlygos, trukmė, jų metu teiktinos finansinės paramos dydžiai, – tai, paisydamas Konstitucijos normų ir principų, turi nustatyti įstatymų leidėjas; vaikams auginti ir auklėti namuose skirtų atostogų metu teikiamos finansinės paramos paskirtis – pagal valstybės galimybes kompensuoti visas prarastas pajamas ar jų dalį.

14. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje užtikrinama valstybės parama šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, kuri gali būti teikiama įvairiomis įstatymų leidėjo pasirinktomis formomis, *inter alia* numatant dirbantiems tėvams atostogas, skirtas vaikams auginti ir auklėti namuose, ir jų metu teikiamą finansinę paramą, iš esmės skiriasi nuo šio straipsnio 2 dalyje įtvirtintos mokamų atostogų iki gimdymo ir po jo garantijos dirbančioms motinoms. Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje įstatymų leidėjui neįtvirtinta pareiga nustatyti būtent tokią paramos formą, kaip vaikams auginti ir auklėti namuose skirtos atostogos, ir nenustatyti šių atostogų metu teiktinos finansinės paramos dydžiai.

Aiškindamas Konstitucijos 39 straipsnio 2 dalį, Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, kad pagal Konstituciją tik dirbančiai motinai iki gimdymo ir po jo yra garantuojamos mokamos atostogos, kurių konstitucinė paskirtis yra užtikrinti nėščios ir pagimdžiusios moters fiziologinės būklės apsaugą, ypatingą motinos ir vaiko ryšį pirmosiomis jo gyvenimo savaitėmis; šių atostogų metu mokamų išmokų dydis turi atitikti per protingą laikotarpį iki atostogų gauto atlyginimo vidurkį (2012 m. vasario 27 d. nutarimas, 2017 m. vasario 9 d. sprendimas).

Taigi įstatymų leidėjas, pasirinkęs vaikams auginti ir auklėti namuose skirtas atostogas kaip vieną iš Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje garantuojamos valstybės paramos šeimoms formų, pagal Konstituciją turi plačią diskreciją nustatyti šių atostogų teikimo pagrindus, sąlygas, trukmę, jų metu teikiamos finansinės paramos dydžius, *inter alia* neprivalo nustatyti tokio šios paramos dydžio, kuris atitiktų jos gavėjo iki atostogų gauto atlyginimo vidurkį.

15. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad valstybės parama šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, gali būti teikiama *inter alia* kaip Konstitucijos 52 straipsnyje laiduojama socialinė parama įstatymų numatytais atvejais (*inter alia* 2012 m. vasario 27 d., 2013 m. kovo 5 d. nutarimai).

15.1. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją Lietuvos valstybė yra socialiai orientuota, taigi turi konstitucinę priedermę ir privalo priimti tam tikrų įsipareigojimų vykdymo našta; konstitucinis socialinio solidarumo principas suponuoja galimybę šią našta tam tikra apimtimi paskirstyti visuomenės nariams, tačiau tas paskirstymas turi būti konstituciškai pagrįstas, jis negali būti neproporcingas, negali paneigti valstybės socialinės orientacijos ir iš Konstitucijos valstybei kylančių įpareigojimų.

15.2. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, siekdamas užtikrinti valstybinio socialinio draudimo sistemos finansinį stabilumą ir vadovaudamasis konstituciniu socialinio solidarumo principu, tam tikra apimtimi paskirstydamas iš Konstitucijos 52 straipsnio valstybei kylančių įsipareigojimų vykdymo našta visuomenės nariams, turi pareigą nustatyti tokį šioje sistemoje dalyvaujančių asmenų indėlio (mokamų valstybinio socialinio draudimo įmokų) ir asmenims teikiamos finansinės paramos (išmokų) dydžio santykį, kad būtų užtikrinta asmenų, kurių įmokomis finansuojama valstybinio socialinio draudimo sistema, ir asmenų, gaunančių iš jos naudą, interesų pusiausvyra.

III

Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtintas reguliavimas

16. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste taip pat paminėtinos tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos, susijusios su teise į vaiko priežiūros atostogas ir jų suteikimo sąlygomis.

16.1. 1966 m. Tarptautinio ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakto 10 straipsnyje nustatyta, kad šeimai, kuri yra natūrali ir pagrindinė visuomenės ląstelė, turi būti teikiama kuo didesnė apsauga ir pagalba.

16.2. Europos socialinės chartijos (pataisytos), priimtose 1996 m. gegužės 3 d., 16 straipsnyje „Šeimos teisė į socialinę, teisinę ir ekonominę apsaugą“ nustatyta, kad, siekdamas užtikrinti būtinas sąlygas visapusiškam šeimos, kaip pagrindinės visuomenės ląstelės, vystymuisi, šalys turi prisidėti prie šeimos gyvenimo ekonominės, teisinės ir socialinės apsaugos tokiomis priemonėmis kaip

socialinės ir šeimos pašalpos, palanki valstybės mokesčių politika, šeimos aprūpinimas būstu, lengvatos jaunavedžiams ir kitomis reikiamomis priemonėmis.

Šios chartijos 27 straipsnyje „Pareigų šeimai turinčių darbuotojų teisė į lygias galimybes ir vienodą padėtį“ nustatyta, jog, siekdamas užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta pareigų šeimai turinčių darbuotojų vyrų ir moterų teisė į lygias galimybes ir vienodą padėtį tarp jų ir kitų darbuotojų, šalis įsipareigoja suteikti galimybę bet kuriam iš tėvų, pasibaigus nėštumo ir gimdymo atostogoms, gauti atostogas vaiko priežiūrai, kurių trukmė ir sąlygos nustatomos remiantis vidaus įstatymais, kolektyvinėmis sutartimis ar praktika.

16.3. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 33 straipsnio „Šeima ir profesinė veikla“ 2 dalyje yra nustatyta, kad, siekiant suderinti šeimos gyvenimą ir profesinę veiklą, kiekvienas asmuo turi teisę būti apsaugotas nuo atleidimo iš darbo dėl priežasčių, susijusių su motinyste, taip pat teisę į mokamas motinystės atostogas ir į vaiko priežiūros atostogas gimus vaikui ar jį įvaikinus.

16.4. Europos Sąjungos Tarybos 2010 m. kovo 8 d. direktyvos 2010/18/ES, įgyvendinančios patikslintą BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP ir ETUC sudarytą Bendrąjį susitarimą dėl vaiko priežiūros atostogų ir panaikinančios Direktyvą 96/34/EB, priede „Bendras susitarimas dėl vaiko priežiūros atostogų (patikslintas)“ *inter alia* nustatyta:

- šiuo susitarimu nustatomi būtiniausi reikalavimai, kuriais siekiama sudaryti palankesnes sąlygas dirbančių tėvų vaiko priežiūros ir profesinėms pareigoms derinti, atsižvelgiant į didėjančią šeimos struktūrų įvairovę ir laikantis nacionalinės teisės, kolektyvinių sutarčių ir (arba) taikomos praktikos (1 straipsnio 1 dalis);

- šis susitarimas taikomas visiems darbuotojams, vyrams ir moterims, dirbantiems pagal darbo sutartį ar palaikantiems kitokius darbo santykius, apibrėžtus pagal kiekvienos valstybės narės galiojančią teisę, kolektyvines sutartis ir (arba) ar taikomą praktiką (1 straipsnio 2 dalis);

- šiuo susitarimu dirbantiems vyrams ir moterims suteikiama asmeninė teisė į vaiko priežiūros atostogas gimus vaikui ar jį įvaikinus, kad jie galėtų prižiūrėti vaiką iki tam tikro amžiaus, kuris gali būti iki 8 metų ir kurį nustato valstybės narės ir (arba) socialiniai partneriai (2 straipsnio 1 dalis);

- atostogos suteikiamos mažiausiai keturiems mėnesiams ir, siekiant propaguoti lygias galimybes bei vienodą požiūrį į vyrus ir moteris, jos iš esmės turėtų būti suteikiamos be teisės perduoti jas kitam asmeniui; siekiant skatinti, kad abu tėvai lygiai imtų atostogas, bent vienas mėnuo iš keturių mėnesių atostogų suteikiamas be teisės jį perduoti kitam asmeniui (2 straipsnio 2 dalis);

- visus su šiuo susitarimu susijusius klausimus dėl pajamų svarsto ir sprendžia valstybės narės ir (arba) socialiniai partneriai, vadovaudamiesi nacionaline teise, kolektyvinėmis sutartimis ir

(arba) taikoma praktika, atsižvelgdami į, be kitų veiksnių, pajamų svarbą nusprendžiant eiti vaiko priežiūros atostogų (5 straipsnio 5 dalis);

– valstybės narės gali taikyti arba nustatyti palankesnes nuostatas nei tos, kurios išdėstytos šiame susitarime (8 straipsnio 1 dalis).

16.5. Taigi, nagrinėjamoje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu apibendrinant nurodytą tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtintą teisinį reguliavimą, pažymėtina, kad pagal jį dirbantiems tėvams turi būti sudaryta galimybė pasinaudoti teise į vaiko priežiūros atostogas gimus vaikui ar jį įvaikinus; valstybės, laikydamosi tam tikrų minimalių reikalavimų, turi diskreciją nustatyti šių atostogų teikimo pagrindus, sąlygas, trukmę, jų metu teikiamos finansinės paramos dydžius.

IV

Įstatymo 6 straipsnio 5 dalies (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija), Nuostatų 7 punkto (2012 m. rugpjūčio 21 d. redakcija), 10 punkto (2011 m. gruodžio 28 d. redakcija) pirmosios pastraipos atitikties Konstitucijai vertinimas

17. Pareiškėjas ginčija Įstatymo 6 straipsnio 5 dalies (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija), Nuostatų 7 punkto (2012 m. rugpjūčio 21 d. redakcija), 10 punkto (2011 m. gruodžio 28 d. redakcija) pirmosios pastraipos tiek, kiek pagal šias nuostatas maksimalus kompensuojamasis uždarbis motinystės (tėvystės) pašalpai apskaičiuoti negalėjo viršyti teisės į ją atsiradimo (vaiko priežiūros atostogų pradžios) mėnesį galiojusių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos, atitiktį Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Pareiškėjo teigimu, ginčijamu teisiniu reguliavimu įtvirtintas vaiko priežiūros atostogų metu mokamos motinystės (tėvystės) pašalpos dydžio ribojimas buvo neproporcingas, nes valstybinio socialinio draudimo įmokas asmenys mokėjo nuo visos pajamų sumos, be to, didesnes valstybinio socialinio draudimo įmokas mokėjusiems asmenims pašalpos dydis buvo ribojamas, o mokėjusiems mažesnes – ne. Jo manymu, įstatymų leidėjas turėtų nustatyti tokį atostogų vaikui prižiūrėti metu mokamų išmokų dydį, kuris atitiktų šių atostogų išėjusio asmens iki jų gauto atlyginimo vidurkį.

18. Sprendžiant, ar Įstatymo 6 straipsnio 5 dalis (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta, neprieštaravo Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1 daliai, pažymėtina, kad, kaip minėta:

– Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalyse yra įtvirtinti bendro pobūdžio konstituciniai principai; šiomis nuostatomis išreiškiamas valstybės įsipareigojimas įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų užtikrinta, kad šeima, motinystė, tėvystė ir vaikystė, kaip konstitucinės vertybės, būtų visokeriopai puoselėjamos ir saugomos; konstitucinis valstybės įsipareigojimas saugoti ir globoti šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę, kaip bendrasis principas,

tam tikrais aspektais yra išreikštas ir kitose Konstitucijos nuostatose, *inter alia* 39 straipsnio 1 dalyje, kurioje garantuojama valstybės globa ir parama šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose;

- įstatymų leidėjas, pasirinkęs vaikams auginti ir auklėti namuose skirtas atostogas kaip vieną iš Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje garantuojamos valstybės paramos šeimoms formų, pagal Konstituciją turi plačią diskreciją nustatyti šių atostogų teikimo pagrindus, sąlygas, trukmę, jų metu teikiamos finansinės paramos dydžius, *inter alia* neprivalo nustatyti tokio šios paramos dydžio, kuris atitiktų jos gavėjo iki atostogų gauto atlyginimo vidurkį;

- įstatymų leidėjas turi diskreciją pasirinkti, iš kokių šaltinių bus finansuojama Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje garantuojama parama šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose; šios paramos teikimas gali būti grindžiamas socialiniu draudimu, o jos paskirtis – pagal valstybės galimybes kompensuoti visas prarastas pajamas ar jų dalį;

- Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje garantuojama valstybės parama šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, gali būti teikiama ir kaip Konstitucijos 52 straipsnyje laidojama socialinė parama įstatymų numatytais atvejais; įstatymų leidėjas, siekdamas užtikrinti valstybinio socialinio draudimo sistemos finansinį stabilumą ir vadovaudamasis konstituciniu socialinio solidarumo principu, tam tikra apimtimi paskirstydamas iš Konstitucijos 52 straipsnio valstybei kylančių įsipareigojimų vykdymo našą visuomenės nariams, turi pareigą nustatyti tokį šioje sistemoje dalyvaujančių asmenų indėlio (mokamų valstybinio socialinio draudimo įmokų) ir asmenims teikiamos finansinės paramos (išmokų) dydžio santykį, kad būtų užtikrinta asmenų, kurių įmokomis finansuojama valstybinio socialinio draudimo sistema, ir asmenų, gaunančių iš jos naudą, interesų pusiausvyra.

Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Konstituciją Lietuvos valstybė yra socialiai orientuota, taigi turi konstitucinę priedermę ir privalo priimti tam tikrų įsipareigojimų vykdymo našą; konstitucinis socialinio solidarumo principas suponuoja galimybę šią našą tam tikra apimtimi paskirstyti visuomenės nariams, tačiau tas paskirstymas turi būti konstituciškai pagrįstas, jis negali būti neproporcingas, negali paneigti valstybės socialinės orientacijos ir iš Konstitucijos valstybei kylančių įpareigojimų.

18.1. Minėta, kad įstatymų leidėjas nustatė vienam iš tėvų (tėvių) ar globėjui suteikiamų vaiko priežiūros atostogų apmokėjimo, grindžiamo socialiniu draudimu, teisinį reguliavimą; už Darbo kodekse numatytų vaiko priežiūros atostogų laiką buvo skiriama ir mokama Įstatymo nustatyta motinystės (tėvystės) pašalpa; pagal ginčijamą Įstatymo 6 straipsnio 5 dalį (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija) kompensuojamasis uždarbis motinystės (tėvystės) pašalpai apskaičiuoti buvo ribojamas (t. y. buvo nustatytas maksimalus motinystės (tėvystės) pašalpos dydis), nors pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymą didžiajai daliai apdraustųjų asmenų pajamų riba, nuo

kurios nemokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos, *inter alia* ligos ir motinystės socialiniam draudimui, nebuvo taikoma (t. y. nebuvo taikoma viršutinė valstybinio socialinio draudimo įmokų riba).

Vadinasi, jeigu per tam tikrą Įstatymo nustatytą laiką iki vaiko priežiūros atostogų vieno iš tėvų (įtėvių) ar globėjo gauto atlyginimo vidurkis viršijo maksimalų kompensuojamąjį uždarbį motinystės (tėvystės) pašalpoms apskaičiuoti, jam vaiko priežiūros atostogų metu buvo skiriama ir mokama pagal ginčijamą teisinį reguliavimą apskaičiuota motinystės (tėvystės) pašalpa, kurios dydis buvo tik iš dalies susietas su to tėvo (įtėvio) ar globėjo per nustatytą laiką iki atostogų gauto atlyginimo dydžiu ir galėjo būti gerokai mažesnis už jo vidurkį.

18.2. Minėta, kad Lietuvoje pasirinktas toks valstybinio socialinio draudimo modelis, pagal kurį lėšomis, surenkamomis iš einamuoju laikotarpiu dirbančių asmenų privalomųjų valstybinio socialinio draudimo įmokų, yra finansuojamos ne būsimosios išmokos šias įmokas mokantiems asmenims, bet išmokos tuometiniams jų gavėjams.

Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Įstatymą teisei į motinystės (tėvystės) pašalpą įgyti (be kitų nustatytų sąlygų) pakako turėti 12 mėnesių per paskutinius 24 mėnesius ligos ir motinystės socialinio draudimo stažą ir per šį laikotarpį būti mokėjus santykinai nedideles, palyginti su nustatytu bendruoju valstybinio pensijų, ligos ir motinystės, nedarbo socialinio draudimo įmokų tarifu, valstybinio socialinio draudimo įmokas ligos ir motinystės socialiniam draudimui. Taigi akivaizdu, kad asmuo per Įstatymo reikalautą minimalų valstybinio socialinio draudimo įmokų ligos ir motinystės socialiniam draudimui mokėjimo laikotarpį (12 mėnesių) negalėjo sumokėti tiek įmokų (tokios jų sumos), kad jos kompensuotų jam skirtą motinystės (tėvystės) pašalpą, juo labiau visą šios pašalpos mokėjimo laikotarpį (vienus arba du metus pasirinktinai, o tai yra gerokai ilgesnė nei minėtoje Europos Sąjungos Tarybos 2010 m. kovo 8 d. direktyvoje nustatyta minimali atostogų vaikui prižiūrėti trukmė). Todėl, priešingai, nei teigia pareiškėjas, nėra pagrindo tiesiogiai susieti mokėtų socialinio draudimo įmokų dydžio su mokamų motinystės (tėvystės) pašalpų dydžiu.

18.3. Pažymėtina ir tai, kad Įstatyme buvo nustatytas ne tik maksimalus, bet ir minimalus motinystės (tėvystės) pašalpos dydis – per mėnesį ji negalėjo būti mažesnė nei vaiko priežiūros atostogų pradžios mėnesį galiojusių einamųjų metų draudžiamųjų pajamų trečdalis (Įstatymo 20 straipsnio 2 dalis (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija)). Todėl toks teisinis reguliavimas, kuriuo nustatytas maksimalus motinystės (tėvystės) pašalpos dydis ir neribojamas valstybinio socialinio draudimo įmokų dydis (nenustatant viršutinės socialinio draudimo įmokų ribos), sudaro daugiau galimybių suformuoti VSDF biudžetą, leidžiantį užtikrinti bent minimalaus dydžio motinystės (tėvystės) pašalpas mažiausias pajamas gaunantiems asmenims.

18.4. Taigi konstatuotina, kad įstatymų leidėjas, ginčijamoje Įstatymo 6 straipsnio 5 dalyje (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija) nustatęs maksimalų atostogų, skirtų vaikams auginti ir auklėti

namuose, metu teikiamos finansinės paramos, grindžiamos socialiniu draudimu, dydį, įgyvendino iš Konstitucijos, *inter alia* jos 38 straipsnio 1, 2 dalių, 39 straipsnio 1 dalies, kylančią diskreciją pasirinkti, iš kokių šaltinių bus finansuojama vaikams auginti ir auklėti namuose skirtų atostogų metu teikiama finansinė parama, ir nustatyti šios paramos dydžius, *inter alia* tokius, kurie nebūtinai atitiktų jos gavėjo iki atostogų gauto atlyginimo vidurkį. Nustatęs maksimalų atostogų, skirtų vaikams auginti ir auklėti namuose, metu teikiamos finansinės paramos dydį, kai nenustatyta pajamų riba, nuo kurios valstybinio socialinio draudimo įmokos nemokamos, įstatymų leidėjas, vadovaudamasis konstituciniais valstybės socialinės orientacijos ir socialinio solidarumo principais (be kita ko, tuo, kad didesnę atlyginimą gaunantys asmenys gali daugiau prisidėti prie socialinei paramai reikalingų lėšų sukaupimo), siekė užtikrinti valstybinio socialinio draudimo sistemos finansinį stabilumą ir visų šioje sistemoje dalyvaujančių asmenų interesų pusiausvyrą, taip pat tam tikra apimtimi paskirstyti įsipareigojimų vykdymo našą visuomenės nariams. Nėra pagrindo teigti, kad toks paskirstymas buvo konstituciškai nepagrįstas, neproporcingas ar paneigė valstybės socialinę orientaciją ir iš Konstitucijos valstybei kylančius įpareigojimus.

18.5. Vadinas, Įstatymo 6 straipsnio 5 dalyje (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu nebuvo pažeisti iš Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalių, 39 straipsnio 1 dalies įstatymų leidėjui kylantys šeimos, motinystės, tėvystės ir vaikystės apsaugos reikalavimai.

19. Sprendžiant, ar Įstatymo 6 straipsnio 5 dalis (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta, neprieštaravo konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, kad pareiškėjo abejonė dėl jos atitikties konstituciniam teisinės valstybės principui grindžiama tais pačiais argumentais, kaip ir jo abejonė dėl atitikties Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1 daliai.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatavus, kad Įstatymo 6 straipsnio 5 dalimi (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta, nebuvo pažeisti iš Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalių, 39 straipsnio 1 dalies kylantys šeimos, motinystės, tėvystės ir vaikystės apsaugos imperatyvai, nėra pagrindo teigti, kad šioje dalyje nustatytu teisiniu reguliavimu nesilaikyta konstitucinio teisinės valstybės principo.

20. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, jog Įstatymo 6 straipsnio 5 dalis (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija) tiek, kiek joje buvo nustatyta, kad maksimalus kompensuojamasis uždarbis motinystės (tėvystės) pašalpai apskaičiuoti negali viršyti teisės į ją atsiradimo mėnesį galiojusių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos, neprieštaravo Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

21. Sprendžiant, ar Nuostatų 7 punktas (2012 m. rugpjūčio 21 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta, neprieštaravo Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1 daliai,

konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, kad, kaip minėta, šiame punkte nustatytas teisinis reguliavimas buvo iš esmės tapatus nustatytajam ginčijamoje Įstatymo 6 straipsnio 5 dalyje (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija).

Taigi, konstatavus, kad Įstatymo 6 straipsnio 5 dalis (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija) tiek, kiek joje buvo nustatyta, kad maksimalus kompensuojamasis uždarbis motinystės (tėvystės) pašalpai apskaičiuoti negali viršyti teisės į ją atsiradimo mėnesį galiojusių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos, neprieštaravo Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Nuostatų 7 punktas (2012 m. rugpjūčio 21 d. redakcija) tiek, kiek jame buvo nustatyta, kad maksimalus kompensuojamasis uždarbis motinystės pašalpai apskaičiuoti negali viršyti atostogų vaikui prižiūrėti pradžios mėnesį galiojusių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos, neprieštaravo Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

22. Sprendžiant, ar Nuostatų 10 punkto (2011 m. gruodžio 28 d. redakcija) pirmoji pastraipa tiek, kiek nurodyta, neprieštaravo Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, kad pagal ją, kaip ir pagal Nuostatų 7 punktą (2012 m. rugpjūčio 21 d. redakcija), buvo ribojamas kompensuojamojo uždarbio, pagal kurį apskaičiuojama motinystės (tėvystės) pašalpa, dydis.

Konstatavus, jog Nuostatų 7 punktas (2012 m. rugpjūčio 21 d. redakcija) tiek, kiek jame buvo nustatyta, kad maksimalus kompensuojamasis uždarbis motinystės (tėvystės) pašalpai apskaičiuoti negali viršyti atostogų vaikui prižiūrėti pradžios mėnesį galiojusių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos, neprieštaravo Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Nuostatų 10 punkto (2011 m. gruodžio 28 d. redakcija) pirmoji pastraipa tiek, kiek joje buvo nustatyta, kad maksimalus dienos kompensuojamasis uždarbis motinystės (tėvystės) pašalpoms apskaičiuojamas pagal einamųjų metų draudžiamųjų pajamų, galiojusių vaiko priežiūros atostogų pradžios mėnesį, 3,2 dydžio sumą, neprieštaravo Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnio 5 dalis (2011 m. gruodžio 15 d. redakcija; Žin., 2011, Nr. [160-7569](#)) tiek, kiek joje buvo nustatyta, kad maksimalus kompensuojamasis uždarbis motinystės (tėvystės) pašalpai apskaičiuoti negali viršyti teisės į ją atsiradimo mėnesį galiojusių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 7 punktas (2012 m. rugpjūčio 21 d. redakcija; Žin., 2012, Nr. [99-5052](#)) tiek, kiek jame buvo nustatyta, kad maksimalus kompensuojamasis uždarbis motinystės (tėvystės) pašalpai apskaičiuoti negali viršyti atostogų vaikui prižiūrėti pradžios mėnesį galiojusių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 10 punkto (2011 m. gruodžio 28 d. redakcija; Žin., 2011, Nr. [164-7820](#)) pirmoji pastraipa tiek, kiek joje buvo nustatyta, kad maksimalus dienos kompensuojamasis uždarbis motinystės (tėvystės) pašalpoms apskaičiuojamas pagal einamųjų metų draudžiamųjų pajamų, galiojusių vaiko priežiūros atostogų pradžios mėnesį, 3,2 dydžio sumą, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Vytautas Greičius

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė

Dainius Žalimas